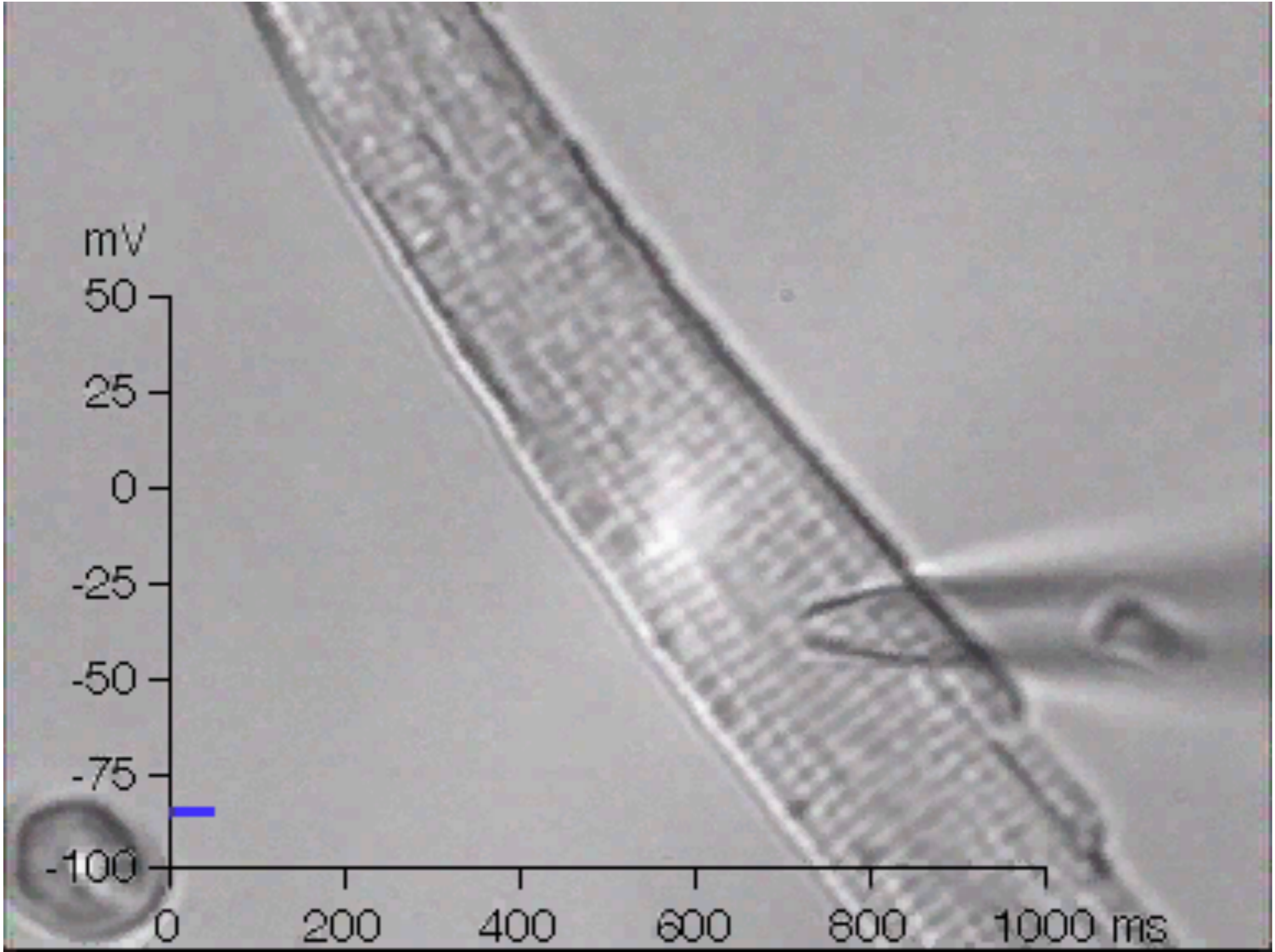

Het ECG met en zonder korrel zout

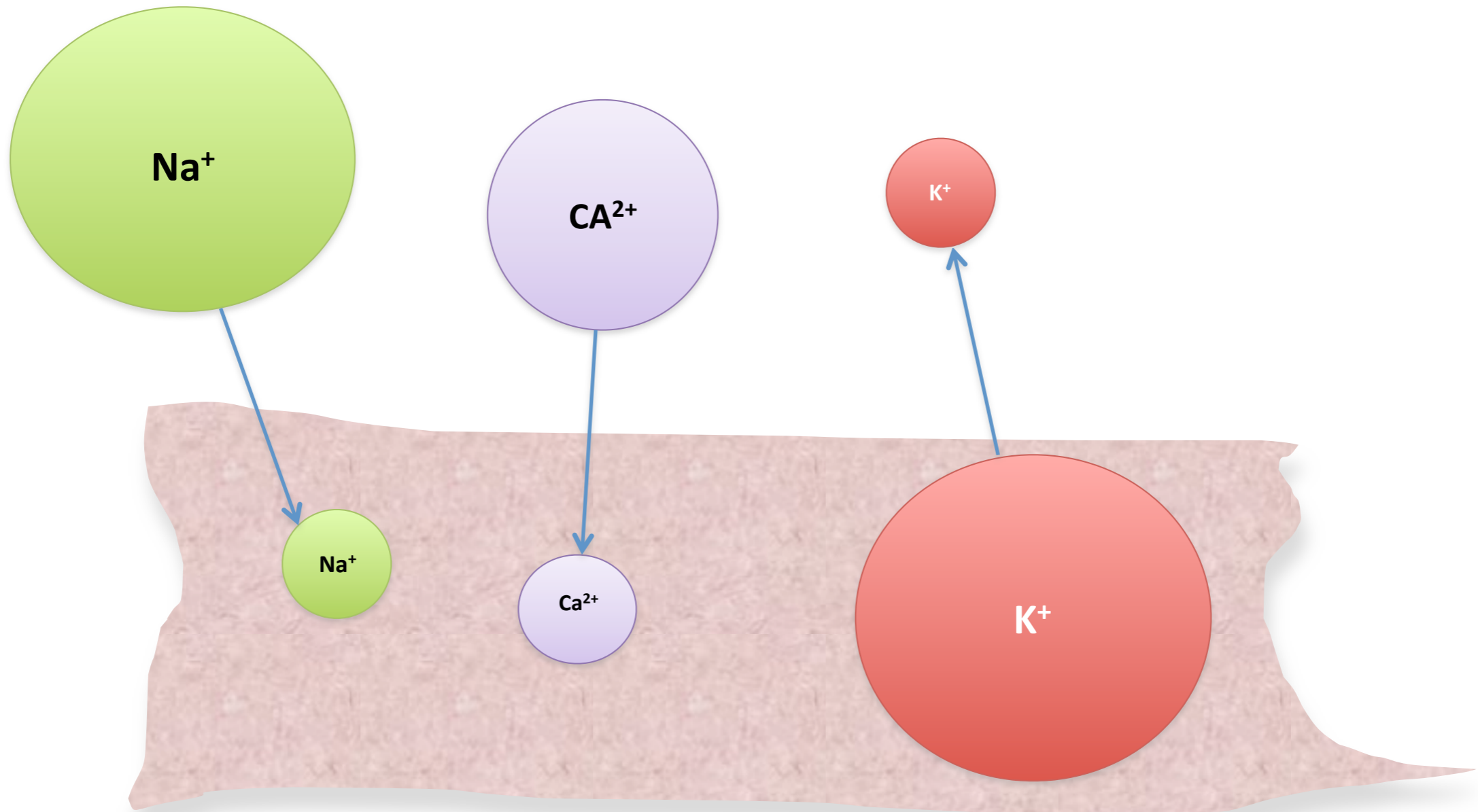
*elektrolyten en het hart
voor pacemakertechnici*

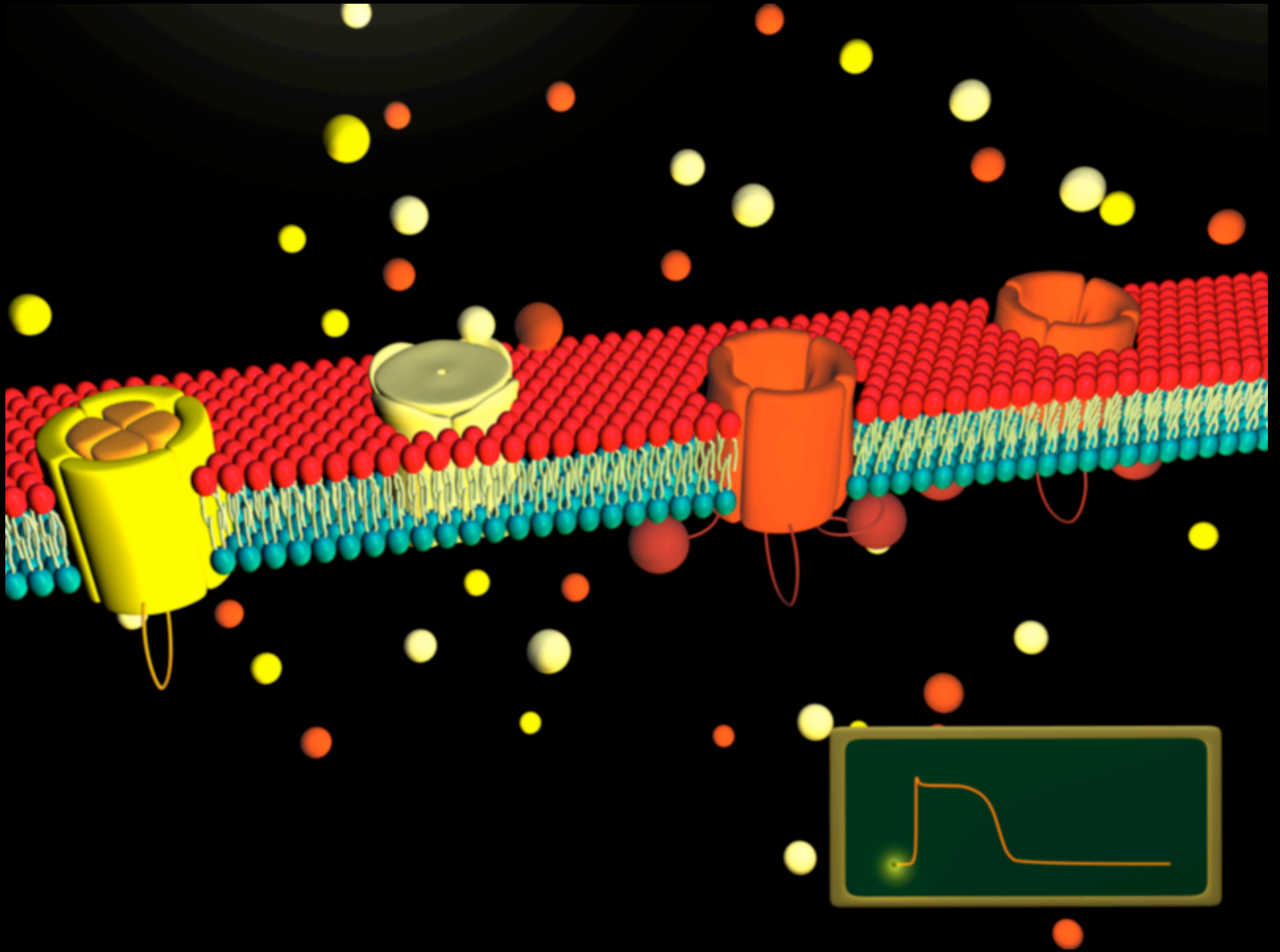
Jonas de Jong
AIOS cardiologie AMC
Oprichter ECGpedia.org
Voorzitter Stichting Cardionetworks

CARDIO NETWORKS.ORG

courtesy of Antoni van Ginneken

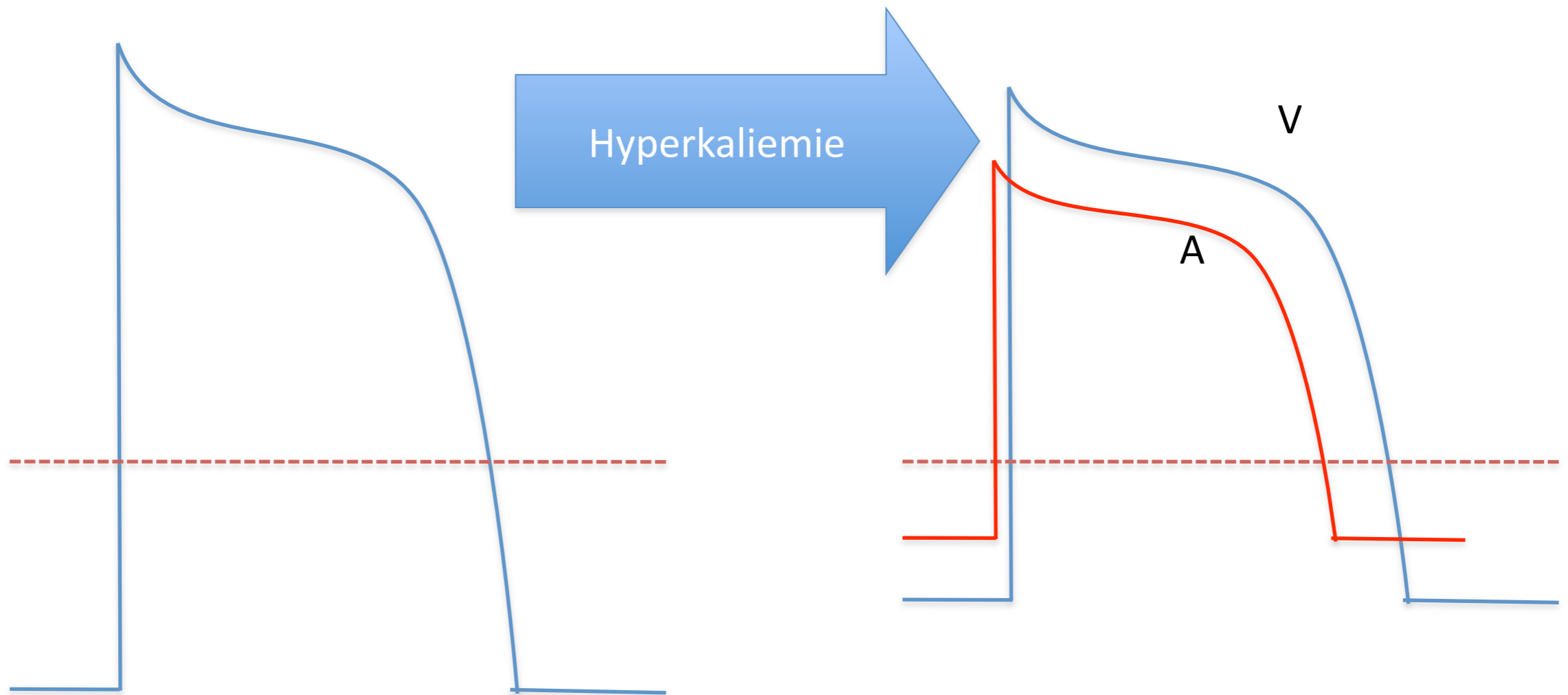
Normaal metabolisme

Element	Ion	Extracellulair	Intracellulair	Ratio
Natrium	Na ⁺	135-145	10	14:1
Calcium	Ca ²⁺	2.1-2.8	0,0001	20000:1
Kalium	K ⁺	3.5-4.5	155	1:30
pH range	H ⁺	7.35-7.45		

Kalium

- 98% van het lichaamskalium zit in de cellen
- Kalium bepaalt in belangrijke mate de membraanpotentialiaal
- Kleine veranderingen in kalium kunnen grote effecten hebben

Hyperkaliemie

Hyperkaliemie op het ECG

K > 5

- Spitse T toppen

K > 6.5

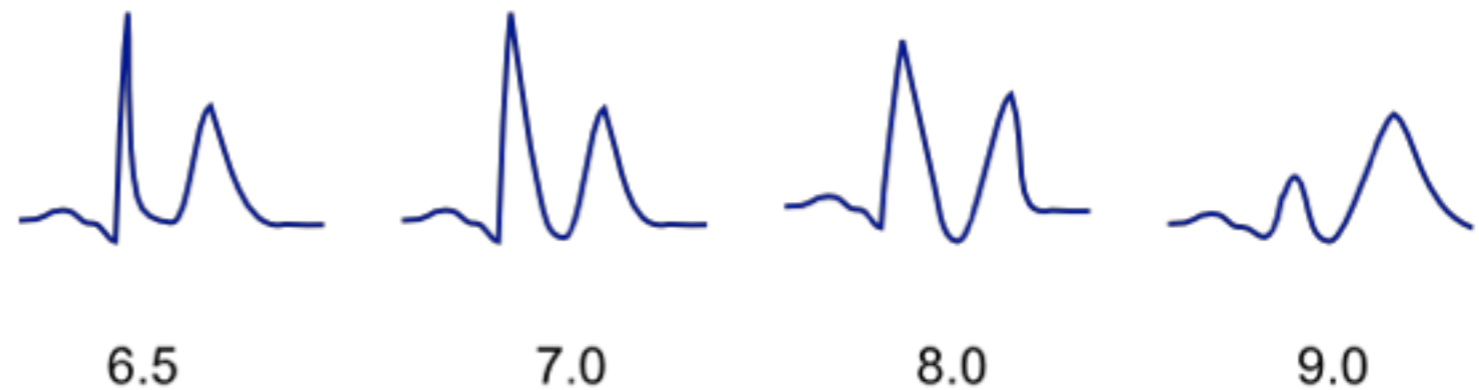
- QRS verbredening
- AV blok

K > 7

- Verdwijnen P top

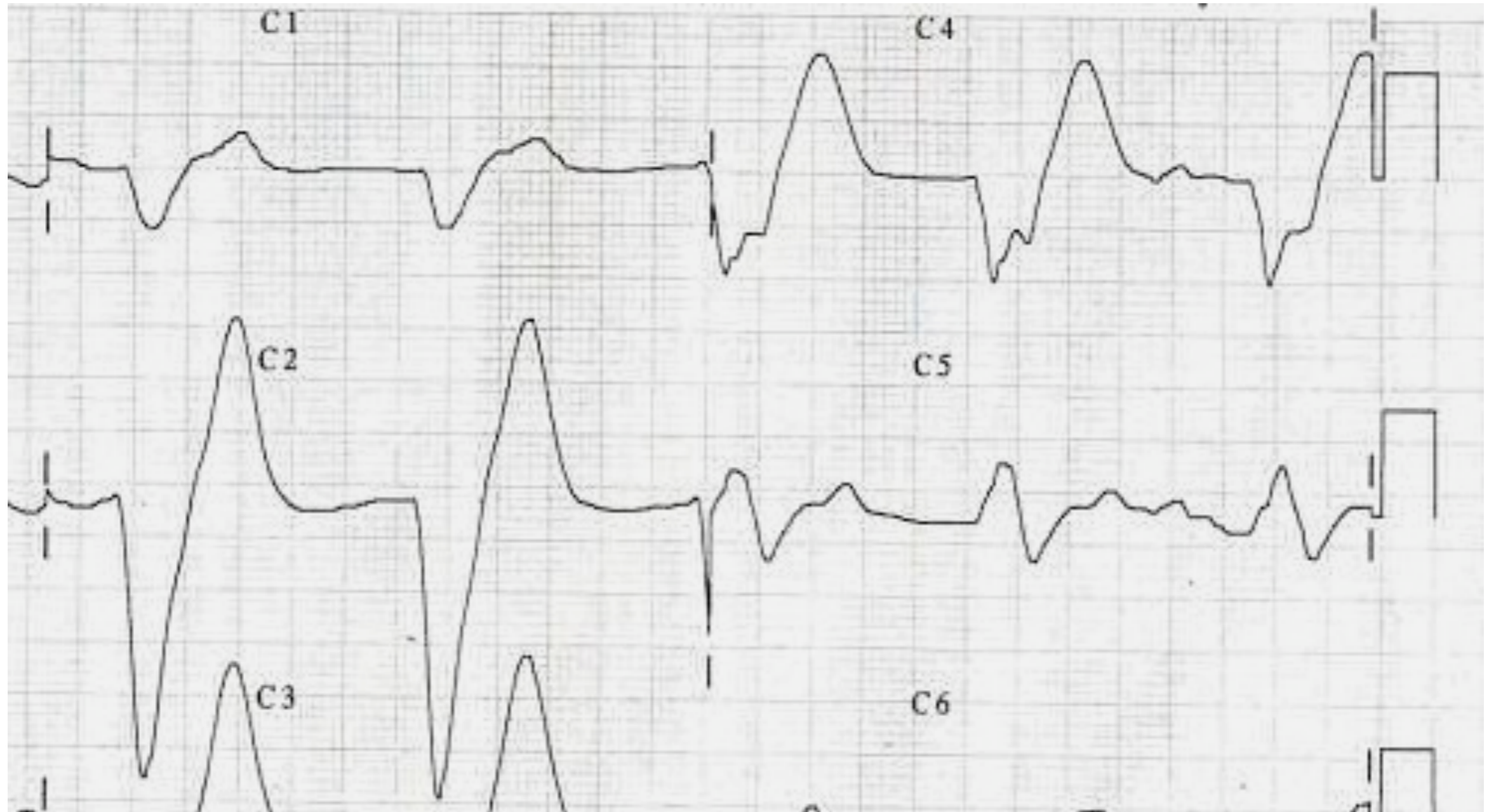
K > 10

- Flutter

Hyperkaliemie op het ECG

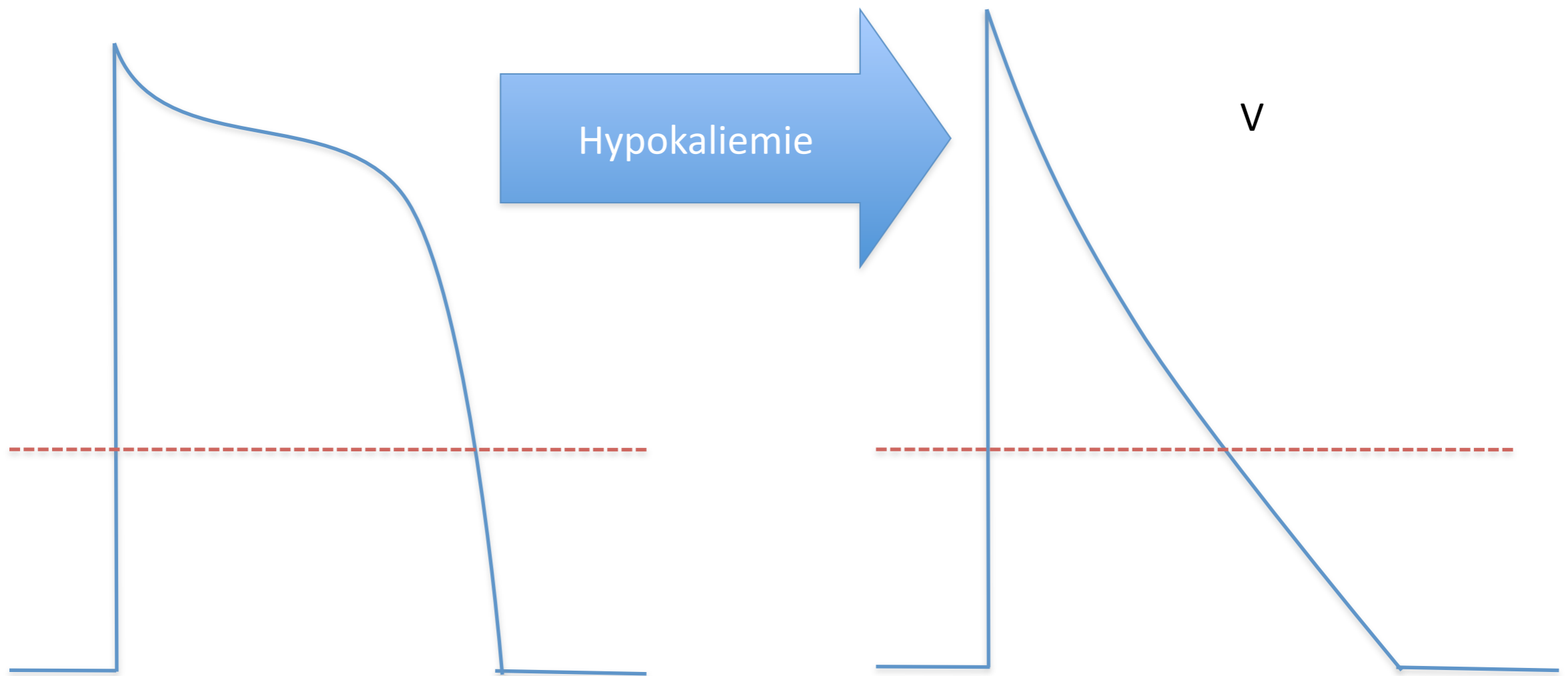

Hyperkaliemie en pacen

- Hyperkaliemie maakt het hart minder makkelijk exciteerbaar en verhoogd daardoor de hoeveelheid energie die nodig is om te pacen.
- Atriale pacing valt eerst uit
- Spitse hoge T toppen geven risico op oversensing (met name bij ICD's)

↑kalium → ↑pacedrempel

Hypokaliemie

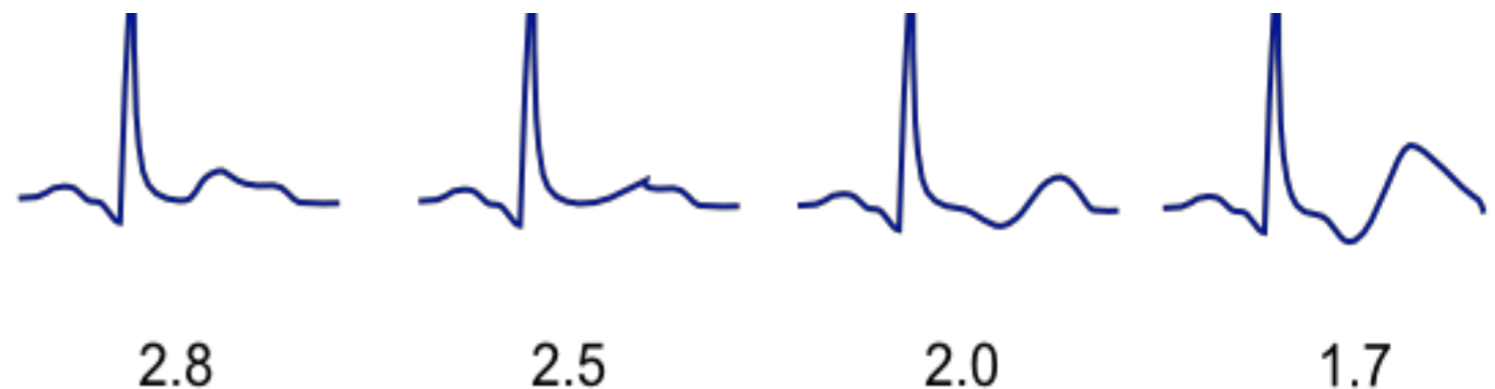
Hypokaliemie en het ECG

K < 3

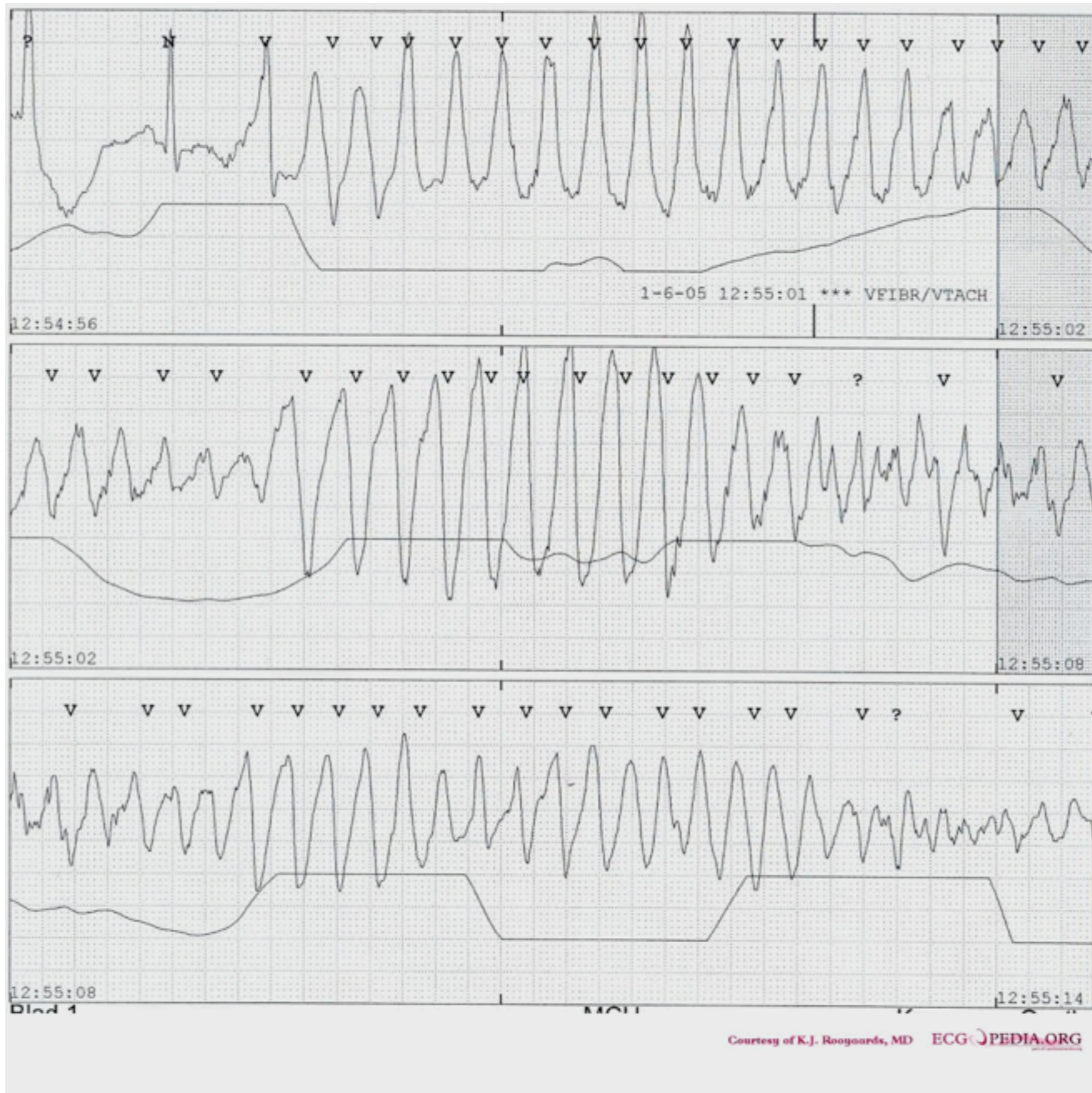
- Prominente U golf (U>T)
- ST depressie
- Ventriculaire en atriale extrasystolen

K < nog lager

- AV geleidingsproblemen
- Atriale tachycardie
- QT verlenging
- Torsade de Pointes

Interactie met digoxine!

Hypokaliemie en pacen

- Weinig effect op de pacedrempel

Calcium

- Lager calcium → langere
plateaufase

- Hoger calcium → kortere
plateaufase

geen effect op pacedrempel

Magnesium

- Magnesium zelf heeft geen effect op ECG / pacedrempel
- Hypomagnesiemie kan kaliumhuishouding verstoren
- Magnesium heeft wel een (onbegrepen) effect op calciumkanalen en de kaliumhuishouding
- Bij ventriculaire ritmestoornissen en hypomagnesiemie wel suppleren

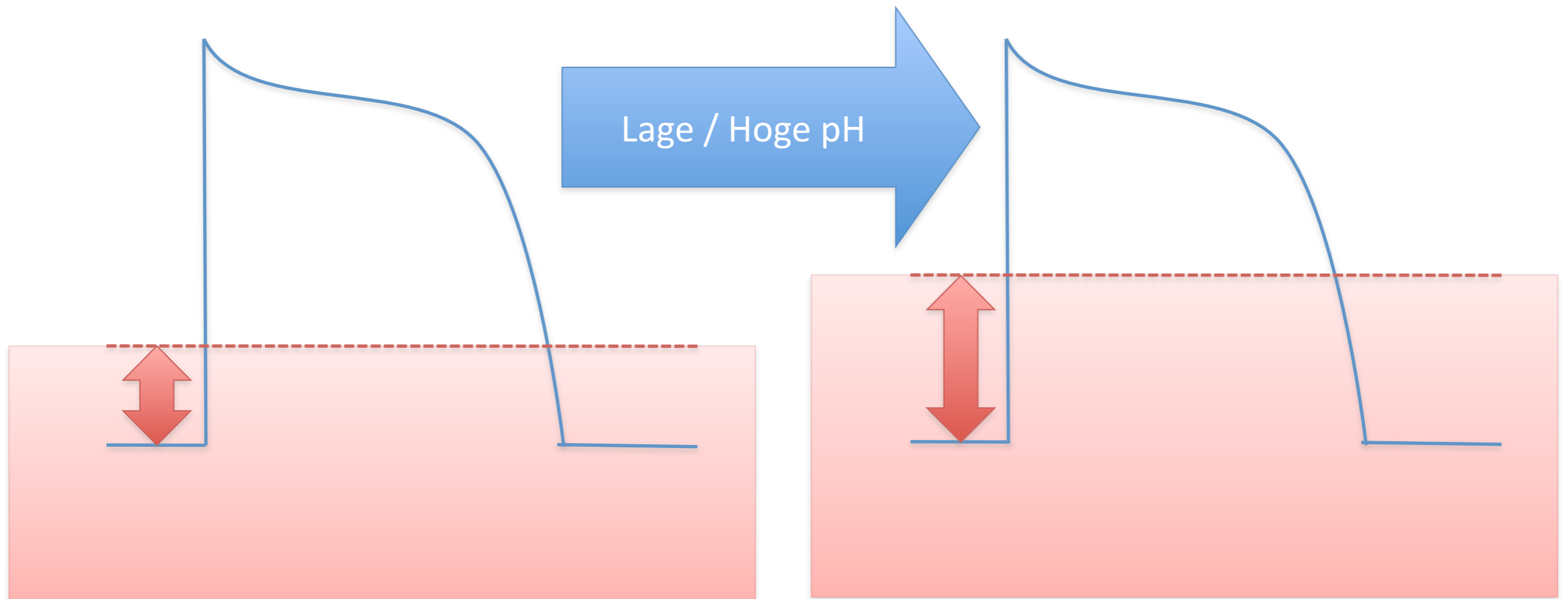

pH en pacen

- Acidose / alkalose heeft weinig effect op het ECG
- pH is wel direct gekoppeld aan het kalium
- Afwijkende pH verhoogd de pacedrempel
- Acidose kan effecten hyperkaliemie versterken

↑↓pH → ↑pacedrempel

Acidose / alkalose

Metabolisme en de pacedrempel

Stijgt bij:

- Hyperkaliemie
- Acidose
- Alkalose
- (Hyperglycemie)

- Hypoxie
- Hypercapnie
- Medicatie
- Slapen / eten / ziekte

Ernstig verstoorde zouthuishouding

- Ontregelde diabeet
  - Hyperglycemie, hyperkaliemie
- Oudere dame met plastabletten
  - Hypokaliemie
  - Nierinsufficiëntie
- Nierinsufficiëntie / nierdialyse
  - Hyperkaliemie en hypocalciemie
- Leverfalen
  - Hypocalciemie en alkalose
- Multipel myeloom (Kahler)
  - Hypokaliemie met hypercalciemie

Conclusie

- Met name kaliumhuishouding is relevant voor de pacemaker
- Pas op bij patiënten met nierinsufficiëntie
- Denk aan het zout! bij plotse:
  - ventriculaire ritmestoornissen
  - oversensing (hyperkaliemie)
  - undersensing (hypo / hyperkaliemie)
- Aanvragen: Na^+ , K^+ , Kreat, Ca^{2+} , Albumine, Mg^{2+} , HCO_3^-